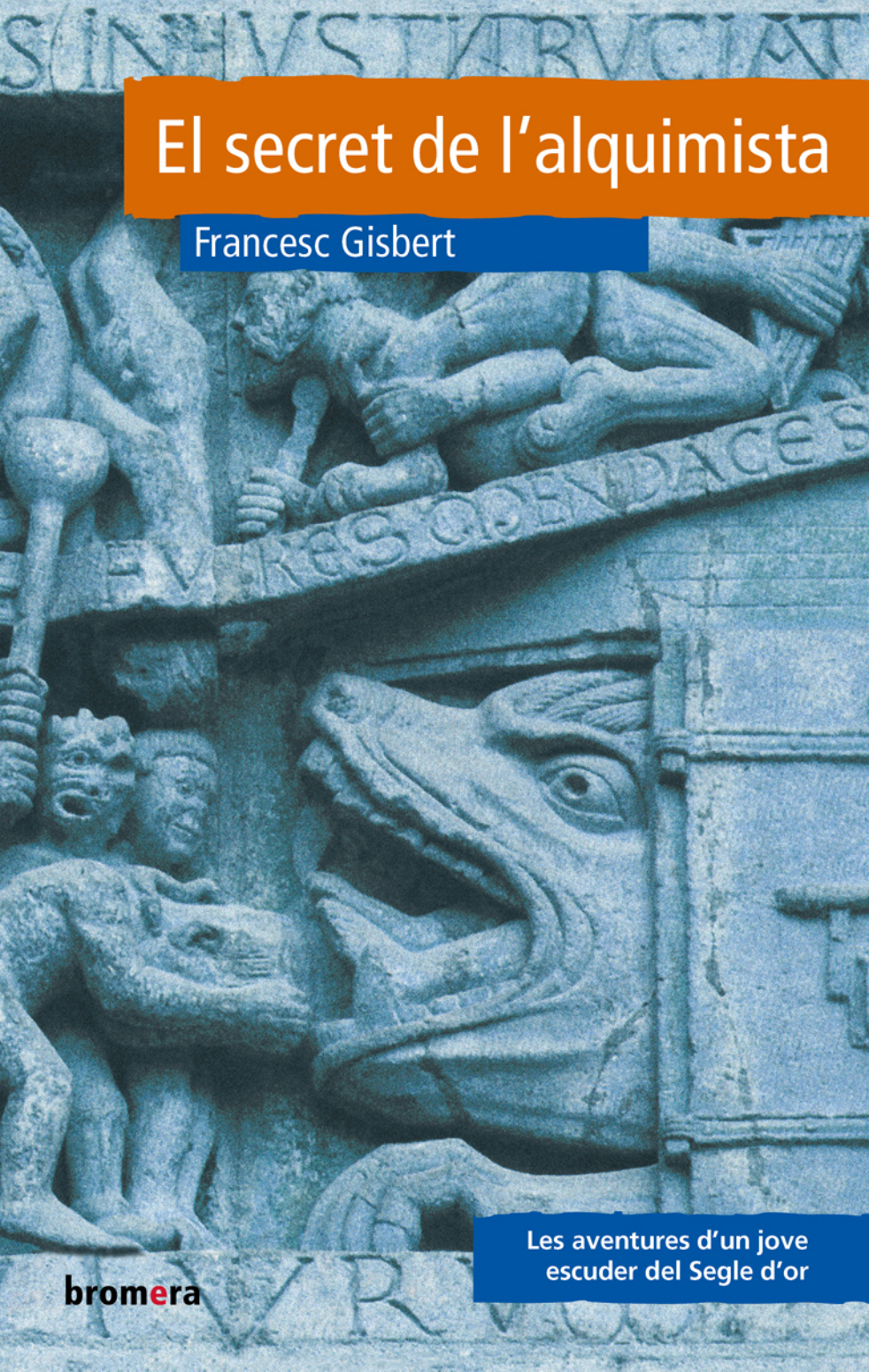

El secret de l'alquimista

Francesc Gisbert

Les aventures d'un jove
escuder del Segle d'or

bromera

A TALL DE PRESENTACIÓ

Durant un viatge per la Toscana italiana, la primavera passada, romancejava pels carrers de la ciutat de Livorno, quan els meus passos de caminant desvagat em van dur fins a una llibreria de vell. Allí, regirant prestatgeries i escorcollant piles de llibres polsosos i esgrogueïts pel pas del temps, em vaig topar, per casualitat, amb l'obra que teniu a les mans. Va caure mentre agafava una edició del segle XVIII de la *Divina Comèdia* i s'estavellà contra el terra, enmig d'un núvol de pols.

El llibreter em travessà amb la mirada des de la seua taula, per damunt d'unes ulleres quadrades. Rondinà un grapat de malediccions sobre els turistes ociosos que només hi entraven a fussar, tafanejar i desordenar-li tot el local. Mig enrojolit i temorós del conegut geni dels italians, vaig procedir a retornar aquell llibre al seu lloc. Així que el vaig agafar, però, vaig adonar-me que allò no era un llibre qualsevol.

Per les tapes de cuir i el color groguenc del paper, feia l'efecte de tenir una pila d'anys. Dret enmig de la llibreria, vaig fullejar-lo amb curiositat. Tot d'una, un parell de pàgines es descosiren i voleiaren com papallones fins a posar-se delicadament al terra. Mentre les

recollia, vaig sentir el llibreter que em maleïa novament en veu baixa i colpejava la taula amb els dits. Aquell llibre era un manuscrit, indubtablement d'una certa antiguitat, però sense gens de valor bibliòfil. No obstant això, en tornes de la destrossa, vaig decidir comprar-lo. Estava escrit en francès i m'aniria bé per a practicar les meues llunyanes lliçons a l'institut. El llibreter me'l baratà per quatre lires, no sé si més content de perdre de vista un llibre que ningú no volia o de perdre'm de vista a mi.

De tornada a l'hotel vaig fullejar-lo. I imagineu-vos quina va ser la meua sorpresa en descobrir que aquells paperots eren la traducció d'una història escrita per un valencià del segle xv. Algú que, ja en la velleïsa, volia deixar constància escrita d'una curiosa aventura de la seua joventut. Atés que la història, al seu temps, mai no va publicar-se i només circulà manuscrita, considere justificat el meu desig de retornar-la a la seua llengua original. Com que no sóc entès en traduccions, de segur que ara i adés hauré fet algun desfici en el trasllat d'alguna paraula o alguna expressió. No obstant això, he provat d'oferir un treball el més comprensible possible per a un lector del nostre segle, sense trair massa el sentit de l'original.

I acabe aquest preàmbul. Ara ja podeu començar, si us ve de grat i no teniu res millor a fer, amb aquesta història. Una història que, ja que no tenia títol, m'he pres la llibertat de batejar-la com *El secret de l'alquimista*.

LLIBRE PRIMER

Terra

I

De l'arribada del cavaller de la mitjanit.

*De com una pregunta i una resposta poden canviar per
sempre les nostres vides*

Aquesta història potser fóra bo començar-la amb el meu nom complet, seguir-la amb la descripció per damunt de la meua vida i acabar-la amb la raó per la qual escric. De tot això, per circumstàncies alienes als meus desitjos, trobe que només puc revelar-vos que em diuen Jordi. De la resta de detalls, no puc parlar-ne sense perill, ara com ara. Aquests records de joventut els he referits en manta ocasions, davant d'amics i coneguts. Ells són els que, seguit seguit, m'han demanat d'escriure la història, perquè no s'oblidi quan la meua ànima deixé aquest món.

Tot i que els anys no s'escolen debades i que la memòria ja em comença a fallar, de tant en tant, he de trobar un enfilador per on mamprendre el fil de la història. I el primer record que em ve al cap, quan hi pense, és la veuassa de l'oncle Joan:

—Que on teniu la força? A aquest ritme no acabem mai de la vida!

Aquella devia ser la desena vegada que ho repetia.

Érem cap al pic de gener. Fora, udolava un vent tramuntanat, fred i implacable, esmolat i tallant com una pluja de vidres. A dins, crepitava una foguera, esmorteïda i cansada, que algú tenia cura d'anar revifant per allargar la lenta agonia de les brases.

Feinejàvem tot el dia, de temps ençà, amb les olives. De primer les munyíem dels arbres amb les pinces. Després les arreplegàvem de les mantes i les abocàvem en cabassos. Tot seguit les ensacàvem i, per enllestir la jornada i acabar d'essllomar-nos, encara calia dur els sacs fins a la cabana i apilar-los de forma adient. Les cames ens feien figa. Els músculs dels braços ens coïen i l'esquena ens dolia com si ens hagueren apallissat. Per això, no és d'estranyar que, en acabant, tots caiguérem rendits sobre els matalassos de palla, sense alé i capolats.

Aquella jornada, no obstant això, cap a la mitjanit, encara no érem prop, ni de bon tros, d'acabar.

L'oncle, Joan Bèrnia, era l'arrendatari de les fanecades que formaven les terres del mas del Buc, propietat del baró d'Alfarràs. El mas rebia aquest nom pel fet de trobar-se emplaçat a la muntanya, al capdamunt d'un barranc que obria les goles a un abisme escarpat i totalment vertical.

L'oncle Joan s'enorgullia del fet que tothom el considerava un bon home, un home honrat: treballador, pacífic, bon cap de família. Encara que per aquelles contrades, ser un home honrat es reduïa a tenir

com a màxima preocupació conrear la terra per fer endavant la família. I la família, tia Elionor i sis criatures, no cal dir que l'ajudaven treballant de valent de sol a sol.

L'endemà ens tocava el torn de dur les olives a l'almàssera. Les olives del baró arreplegades a la terra del baró que només podíem dur a l'almàssera del baró i vendre'n l'oli a l'administrador del baró.

—No arrossegueu els sacs per terra o fareu malbé les olives! Que on teniu la força? A aquest ritme no acabarem mai de la vida!

Onzena vegada.

Pere, Vicent i Nicolau, els germans majors, de deu a catorze anys, s'esforçaven amb mans i mànigues. Eren alts i forts, però marcats per la magror i l'eixutesa de la fam. S'havien hagut d'acostumar de ben menuts a aquella seguida. Els altres germans eren encara massa petits, ja que entre tots no devien tenir ni deu anys.

Jo treballava per ells. No debades era també dels majors. M'estimava tota aquella renglera de criatures, escanyades però sempre enjogassades, com els millors germans del món. I també aquell matrimoni de rostres amoïnats i entristits per la misèria, que ens feien de pares tan bé com sabien. Uns i altres formaven la meua família. L'única família que tenia, aleshores.

Els sacs ocupaven vora la meitat de la cabana. La cabana solitària i perduda, d'entranyes buides i ben bé sense mobles, que semblava tan afamegada com els

seus habitants. Només quatre parets de pedres torrades i argila mal pastada. I només un trespol de troncs i branques de pinassa per teulada. La cabana tota forats i badalls, per on s'esmunyia la fredor i gotejaven els ruixats.

Tan sols les flamarades de la llar on bullia el sopar, una olla amb un os de vedella cuit i repelat mil vegades, desafiaven la foscor en un cresol de llums i ombres.

—I tot perquè el baró s'emporte el pa i no ens deixi a nosaltres més que les molles...

Tia Elionor em va reptar amb una mirada a mitjan camí entre el cansament i la desaprovació:

—Calla, Jordi! No malparles del baró. Més d'un han penjat, per molt menys...

Tot just acabava de pronunciar aquestes paraules, quan un colp sec i enfurit va retroncar entre les ombres de la cabana. La sorpresa i el temor ens trasbalsaren per igual:

—Això venia de fora. Sembla com si hagueren picat a la porta.

Tia Elionor, en un racó, amb un fill de bolquers a plec de braç, clavà els ulls en les fustes corcades i estelloses de la porta. Després es quedà mirant l'oncle:

—És el vent, dona. De la manera com bufa, no sé com no s'envola tota la casa per l'aire.

Tenia raó. El vent de la nit, més que bufar xisclava entre els barrancs i els roquissars. Tornàrem a la se-

guida. Però, tot d'una, sentírem el mateix so una altra vegada, ara acompanyat de molts més. Ja no n'hi havia dubte. Picaven a la porta i amb insistència. Qui podia ser, tan a deshora? Qui podia ser el boig o el desesperat que gosava aventurar-se, al ple de l'hivern i amb un vent que arrancava els arbres de socarrel, per un caminó que no portava enlloc? A cap lloc, llevat d'una cabana misèriosa al peu d'un barranc?

L'oncle avançà a pleret cap a la porta, sota l'atenta mirada de tots nosaltres:

—No òbrigues, Joan! A aquestes hores, només els lladres o el dimoni poden trucar a les portes.

Però l'oncle estava decidit a obrir. Alguna cosa hi havíem de fer! Fora seguien els cops. Encara no hi devia haver enretirat la tranca que barrava la porta, quan tot d'una els taulons de fusta cruixiren. Les frontisses saltaren per l'aire i la porta es desplomà enmig d'un estrèpit esgarriós.

Una destalada de vent furiós com un bram i gèlid com la mort irrompé en la cabana. El foc de la llar va tardar només uns instants a apagar-se. Bastants per a distingir, retallada en el marc de la porta, una figura inesperada. Alta, eixuta i trontollant. La capa al vent en una flamarada negra. L'espasa desembeinada i sagrant. La cabellera pàl·lida i eriçada. La faç tibant, com el cuir. I els ulls encesos, amb la lluentor de dues brases en el fons d'unes pupil·les color gel. Una mirada agra i esmolada, amb la profunditat dels abismes, ens

engolí. Després, va caure de bocaterrosa, alhora que el vent extingia la foguera i ens sumia en les tenebres.

El cavaller de la mitjanit, com el batejàrem per l'hora en què es presentà, va romandre sense consciència tot un dia.

Una vegada recuperats de la sorpresa inicial, tota la família vam tenir cura del foraster tan bé com vam saber. Quin remei... ja en el ball havíem de ballar! En tornar a encendre la foguera, descobrírem que aquell misteriós cavaller tenia un gran tall al costat dret, per on perdia sang a borbollons. L'oncle l'acomodà en un matalàs de palla improvisat en un racó i tia Elionor va preparar unes cataplasmes amb murta i pericó per tallar l'hemorràgia. Uns i altres ens fèiem creus de com havia pogut arribar a la cabana amb una ferida tan fenomenal. En acabant les cures, el deixàrem descansar.

Allò era tot el que podíem fer, ara per ara. Era massa fosc per a aventurar-nos pels camins a la recerca d'ajuda, i la casa massa lluny de qualsevol lloc habitat.

Durant tota la nit no deixàrem d'espiar de reüll el visitant. Ell va dormir com l'algeps, sense queixar-se ni dir ni pruna, tret de per alenar. L'endemà, l'oncle i els dos fills majors hagueren de partir cap a l'almàssera. Allí ja demanarien ajuda. Mentrestant, tia Elionor i jo ens quedàrem a la mira del foraster.

De complexió rècia, s'endevinava a ulls veients que era un home de gran fortalesa física. La pell torrada pel sol, però sense callositats a les mans, donava a entendre que no era cap camperol ni menestral. Encara que, així i tot, devia passar bastant de temps als camins o a la mar. D'altra banda, la faç altiva, les faccions severes, els llavis serrats, el nas aguilenc i la cabellera canosa, t'espantaven una mica fins i tot adormit. Amb aquella espasa de dos talls tampoc no podia ser un lletrat ni un comerciant. No n'hi havia dubte: era un soldat. Per la bona roba que vestia i el millor cavall que muntava, el qual trobarem vora la porta, cavaller.

Allò més estrany de tot plegat era el medalló que duia penjat del coll i que, en deixar-lo sense camisa a fi d'embenar la ferida, va brillar sobre el seu pit. Semblava d'or i plata. Tenia forma esfèrica, amb dues serps encastades, l'una d'or i l'altra de plata, que es mossegaven la cua. Les dues serps envoltaven una lluna decreixent superposada a un sol, de plata la primera i d'or el segon. A més a més, hi portava un lema gravat en llatí que no vaig entendre, *Solve et coagula*. Dos rèptils mossegant-se la cua, un sol i una lluna abraçats... allò no s'assemblava a cap escut heràldic. Quin significat devia tenir? I el seu propietari, qui era? I, sobretot, el que era més inquietant: qui l'havia ferit d'aquella manera?

Aquestes i altres cabòries em mantenien ocupat, quan el cavaller de la mitjanit va obrir els ulls. Fou a

entrada de nit, quan érem tots a taula, potser despertat pels sorolls del sopar i les picabaralles dels més menuts de la família.

Tot just ens adonàrem que obria els ulls i es desemperesia, ens alçàrem de taula com uns llamps i férem rogle al voltant del matalàs.

—Us trobeu bé, senyor?

L'oncle Joan va esmunyir la pregunta amb un re-filet de veu. A l'almàssera havia comentat l'arribada del cavaller amb un veí amic seu. Aquest amic va aconsellar-li de no escampar la notícia. El metge del baró no l'atendria ni boig si no hi havia diners a guanyar. I nosaltres no en teníem. D'altra banda, com podia saber que aquell home no era un lladre o un fugitiu? Si resultava que l'havien ferit en algun assumpte tèrbol, tindríem complicacions. «Millor que no digues res a ningú. Ja has fet prou per ell. Quan desperte, que se'n vaja per on ha vingut.» Això li va aconsellar l'amic. I l'oncle, per si mateix impressionable i enemic de maldecaps, va creure'l. Passà tot el dia amb l'ai al cor, rumiant la millor manera de desfer-se del nouvingut a penes obrira un ull.

—Us trobeu bé, senyor? —va repetir, aquesta vegada amb major determinació.

El cavaller de la mitjanit no badà boca. Va palpar-se la ferida, perfectament embenada per tia Elionor amb els únics llençols de la casa. Després ens observà, encuriós i potser tan espantat com nosaltres. Devia

haver-se endut una bona sorpresa en despertar i trobar-se, de cop i volta, envoltat per vuit cares i setze ulls de totes les mides i les edats. Féu una ràpida ullada a la cabana, com si buscara alguna cosa. Alguna cosa que no tardà a trobar. L'espasa i el seu sac de viatge eren a prop, vora la paret.

—Em trobe molt millor que quan vaig aplegar, nafrat i moribund, a la vostra llar. M'heu guarit i m'heu lliurat d'una mort segura, raó per la qual us serviré agraïment fins a mon darrer estertor.

Aquestes paraules, tan polides que no les acabàrem d'entendre, i la forma de pronunciar-les, amb la simpatia distant de la noblesa, van confirmar-nos que era un cavaller. L'oncle Joan va pregar-li d'explicar-nos qui era i com l'havien ferit:

—El meu nom és Alexandre Guinart de Ventalluny, cavaller de Montpeller. Feia camí cap a la capital d'aquest regne, on he de solucionar uns plets per la possessió d'unes alqueries que he heretat, prop de València. Després d'un viatge sense incidents, era hora foscant i rumiava on acampar quan vaig topar-me amb una colla de roders. Ja m'havien advertit que per aquestes terres n'hi havia més que caragols, però com podia ensumar-me que es conjurarien per atacar-me tots d'una? No els vaig poder comptar, però eren un fum i me'n sortien fins de davall de les pedres. Vaig lluitar de valent, amb totes les meues forces i els vaig fer caure l'un rere l'altre travessats pel tall de la meua

espasa. A la fi, els últims fugiren, no sense deixar-me abans nafrat de mort. Vaig muntar el cavall i la providència em guià fins aquesta santa casa que Déu beneesca...

Tot seguit féu un gest amb la mà perquè li acostàrem el sac de cuir. Va regirar-lo fins a traure una bosseta que llançà a l'oncle. L'oncle l'empomà com si li haguera caigut un tros de cel, i només davant la insistència del cavaller va obrir-la. En això, deu peces d'or centellejaren en la grisor de la cabana com deu estrelles. Allò era força més del que guanyaríem treballant tota l'eternitat per al baró.

—Per a vosaltres, bona gent, com a mostra de la meua gratitud...

L'oncle, en veure el paper que li havia fet aquell individu, ballava amb un peu de content. Féu creu i ratlla i donà ordre que tractàrem el nouvingut com si fóra l'aparició de la Mare de Déu:

—I que a ningú li passe pel cap preguntar-li quan se'n va. Trobar-nos aquest home és la millor cosa que ens ha passat mai de la vida.

Ventalluny, però, va deixar veure en reiterades ocasions el desig d'anar-se'n el més prompte possible. No obstant això, la ferida, encara tendra, el dissuadia.

Des del primer moment, aquell cavaller em va fascinar. La seua presència, poderosa i desconcertant,

m'atreia alhora que em cohibia, pel que tenia d'inquietant i imprevisible. Era una persona senzilla en el tracte però de pensaments insondables. Deixava entreveure un paisatge vast i dilatat; una vida, sens dubte, d'aventures i emocions; una personalitat determinada i segura, però que només podies endevinar de lluny. Quan et mirava als ulls tenies la sensació que llegia dins de tu i res no li podies amagar. En canvi, quan tu el miraves a ell et topaves amb una lluna negra que res no et deixava besllumar de la fi del túnel. M'hauria agradat preguntar-li moltes coses, que m'explicara la seua història i totes les seues aventures. Per això, des que arribà, vaig intentar de ser sempre prop d'ell, a fi d'ajudar-lo i servir-lo, atent a tot el que poguera necessitar. Però les llunes negres dels ulls sempre s'interposaven entre nosaltres.

Un dia que tornava de dur aigua del riu, me'l vaig trobar assegut sobre una pedra, prop del barranc que era a tocar de la cabana. Brunyia, contra les roques, el tall de l'espasa. M'hi vaig acostar d'amagat. En adonar-se'n, el cavaller de la mitjanit dreçà l'espasa i la féu bronzir en l'aire:

—Una bona espasa, aquesta. M'ha salvat el coll en un fum d'ocasions.

—Heu lluitat en moltes batalles, amb ella?

Ventalluny extravià la mirada en l'abisme vertical que obria la gola del barranc del Buc, tot picant el tall pla de l'espasa en el palmell de la mà:

—Diguem-ne... que tots dos hem tingut una vida bastant... aqueferada.

Pel tall d'acer de l'espasa, els rajos de sol rellisquen com un rierol per una muntanya. Fou aleshores quan hi vaig distingir una inscripció.

—*Fortuna decuit ingenium.*

Quan em sentí llegir va obrir uns ulls com unes taronges i em llucà tot sorprés, de fit a fit:

—Com és això? Un camperol que sap llegir llatí?

—No sempre he estat un camperol. Vaig aprendre una mica de lletra en un convent, fins que moriren els meus pares... Què vol dir la inscripció? És llatí...

Ventalluny lliscà la mà sobre l'acer.

—Vol dir que per a sobreviure has de fer servir el cap, perquè la fortuna no depèn tant de l'atzar com de l'astúcia de saber-la trobar.

Embeinà l'espasa i s'allunyà uns passos, encara mig coixejant, per la ferida. Vaig estar a punt de demanar-li pel medalló que duia, ara sempre amagat sota la camisa, però no m'hi vaig atrevir. Tot d'una, s'aturà i es girà cap a mi:

—T'agradaria canviar de vida, jovenet? Amb la ferida, em caldria algú que m'ajudara fins que estiga millor. Després podries decidir de quedar-te al meu servei o tornar amb la teua família. La paga és bona. Què en dius?

No m'ho vaig rumiar dues vegades.

—Accepte.

El cavaller de la mitjanit va somriure, satisfet. Em pense que ell s'esperava aquella resposta. Potser tant com jo havia estat esperant aquella pregunta. Ara, el que cap dels dos podia imaginar és com una simple pregunta i una simple resposta arribarien a canviar les nostres vides.